CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Юридичний факультет

Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан юридичного факультету
____проф. Віталій ГОРДЄЄВ
«28» серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ПРАВОВИЙ СТАТУС ФІЗИЧННИХ ОСІБ В ЄС: ГРОМАДЯНСТВО ТА ЗАХИСТ БІЖЕНЦІВ
обов'язкова навчальна дисципліна

Освітньо-професійна програма: «Міжнародне право»
Спеціальність: D9 Міжнародне право
Галузь знань: D Бізнес, адміністрування та право
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)
Юридичний факультет
Мова навчання: українська

Чернівці, 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Правовий статус фізичнних осіб в ЄС: громадянство та захист біженців» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародне право» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю D9 Міжнародне право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право.

Розробники:

Кучук Світлана Михайлівна, *професор, доктор юридичних наук, професор*
Чепель Ольга Дмитрівна, *доцент, кандидат юридичних наук, доцент*

Викладачі, що забезпечують читання даної дисципліни

Кучук Світлана Михайлівна, *професор, доктор юридичних наук, професор*
Чепель Ольга Дмитрівна, *доцент, кандидат юридичних наук, доцент*

Погоджено з гарантом
ОПП Міжнародне право _____ **д.ю.н., проф. Оксана ВАЙЦЕХОВСЬКА**

Затверджено на засіданні кафедри Міжнародного права та порівняльного правознавства
Протокол № 1 від «27» серпня 2026 року

В.о. завідувача кафедри
міжнародного права
та порівняльного правознавства _____ **д.ю.н., проф. Світлана КАРВАЦЬКА**

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету
Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії _____ **PhD. ас. Лаура БЗОВА**

Мета вивчення навчальної дисципліни **«Правовий статус фізичних осіб в ЄС: громадянство та захист біженців»** полягає в тому, щоб ознайомити студентів ознайомити студентів з основами теорії і практики правового статусу прав людини, становлення інституту громадянства та захисту прав біженців в ЄС,функціонуванням універсальних та регіональних систем і механізмів захисту прав громадян ЄС та біженців, а також надати їм практичні вміння роботи з міжнародно- правовими джерелами, їх аналізу, синтезу і тлумачення а також навчити виявляти, аналізувати документи, пов'язані з правовим статусом фізичних осіб в ЄС. Виробити у студентів наступні когнітивні вміння розпізнавати у невичерпній правовій реальності ознаки факторів впливу на права людини в ЄС та захист біженців та виявляти тенденції, міру та форми впливу прецедентного права ЄС на європейську правозахисну систему.

Пререквізити. Навчальна дисципліна **«Правовий статус фізичних осіб в ЄС: громадянство та захист біженців »** взаємопов'язана з навчальними дисциплінами: «Право Європейського Союзу», «Європейська Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: методологія тлумачення і застосування» «Вступ до права», «Історія міжнародного права», «Міжнародне публічне право», «Міжнародне приватне право» «Міжнародний захист прав людини».

Після вивчення навчальної дисципліни здобувач володітиме наступними компетентностями, що закріплені в Освітньо-професійній програмі «Міжнародне право» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю: D9 Міжнародне право:

Загальні компетенції:
ЗК 1. Здатність до критичного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 6. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 10. Здатність засвоювати і реалізовувати наукові та культурні досягнення світової цивілізації з поважним ставленням до різних культур, релігій, прав народів і людини, ідеї збереження миру.

Спеціальні (фахові) компетенції:
СК 1. Здатність критично осмислювати проблеми та закономірності функціонування і розвитку міжнародних відносин, визначати тенденції розвитку світової політики, оцінювати вплив глобальних політичних процесів на національні правові політичні та економічні системи.
СК 4. Здатність ефективно забезпечувати адаптацію законодавства України до права ЄС у правотворчому, правоінтерпретаційному та правозастосовному контекстах, надавати правову підтримку євроінтеграційним та євроатлантичним процесам у різних сферах суспільних відносин.
СК 7. Здатність розв'язувати проблеми міжнародного права, адаптації законодавства України до права ЄС у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.
СК 10. Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері міжнародного права, права ЄС, порівняльного правознавства.
СК 13. Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, міжнародних універсальних і регіональних інституційних механізмів захисту прав людини; уміння застосовувати правові механізми захисту прав людини в національних і міжнародних судових органах.

Програмні результати навчання:
РН 4. Розуміти міжнародно-правову ситуацію прогнозувати її розвиток фахово і критично оцінювати події та явища зі сфери міжнародних відносин та світової політики використовуючи юридичний інструментарій.
РН 10. Надавати юридичний супровід процесам адаптації різних галузей законодавства України до права Європейського Союзу.
РН 14. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументи до фахівців і нефахівців.

Опис навчальної дисципліни

Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	1	4.0	120	10	20	-	-	88	2	залік
Заочна	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

СТРУКТУРА ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин										
	денна форма					заочна форма					
	усього	у тому числі				усього	у тому числі				
		л	пр	інд	с.р.		л	пр	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Змістовий модуль 1 **Правовий статус фізичних осіб в ЄС: загальна характеристика**											
Тема 1.1. Поняття та сутність правового статусу людини та громадянина в Європейському Союзі	14	1	2	-	11	-	-	-	-	-	-

Тема 1.2. Інститут громадянства в ЄС: основні аспекти	16	1	4	-	11	-	-	-	-	-	-
Тема 1.3. Права громадян ЄС та гарантії їх забезпечення	16	2	2	1	11	-	-	-	-	-	-
Тема 1.4. Правовий статус іноземців та громадян третіх країн в ЄС	14	1	2	-	11	-	-	-	-	-	-
РАЗОМ	**60**	**5**	**10**	**1**	**44**	-	-	-	-	-	-
Змістовий модуль 2 Практичні аспекти міжнародно-правового захисту прав фізичних осіб в ЄС											
Тема 2.1. Спільна європейська система притулку (CEAS): основи та реформування	13	1	2	-	11	-	-	-	-	-	-
Тема 2.2. Механізм тимчасового захисту в ЄС	17	1	4	1	11	-	-	-	-	-	-
Тема 2.3. Поняття та правова природа захисту біженців у ЄС	16	2	2	-	11	-	-	-	-	-	-
Тема 2.4. Судовий захист прав фізичних осіб ЄС	16	1	2	-	11	-	-	-	-	-	-
РАЗОМ	**60**	**5**	**10**	**1**	**44**	-	-	-	-	-	-
УСЬОГО	**120**	**10**	**20**	**2**	**88**	-	-	-	-	-	-

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1	**Тема1**. Поняття та сутність правового статусу людини та громадянина в Європейському Союзі 1. Особливості становлення інституту прав людини в Європейському Союзі

	2. Поняття та зміст правового статусу фізичної особи в Європейському Союзі 3. Правове регулювання правового статусу людини та громадянина в Європейському Союзі. 4. Хартія основоположних прав ЄС 2000р. : загальна характеристика
2	**Тема 2.** Інститут громадянства в ЄС: основні аспекти 1. Становлення та еволюція інституту громадянства Європейського Союзу 2. Поняття та природа громадянства ЄС. 3. Принципи громадянства ЄС. 4. Політичні та інші права, обов'язки громадян ЄС 5. Правові аспекти набуття та припинення громадянства ЄС. 6. Особливості втрати громадянства ЄС внаслідок Brexit
3	**Тема 3.** Права громадян ЄС та гарантії їх забезпечення 1. Право на вільне пересування та проживання в межах території держав-членів Електоральні права громадян Європейського Союзу 2. Право громадянської ініціативи громадян ЄС 3. Право на захист дипломатичних представництв та консульських установ на території третьої держави 4. . Право на звернення до інституцій, органів та агенцій Європейського Союзу 5. Механізм забезпечення прав громадян Європейського Союзу
4	**Тема4:** Правовий статус іноземців (громадян третіх країн) в ЄС 1. Правове регулювання прав громадян третіх країн на Внутрішньому ринку Європейського Союзу 2. Правове становище фізичних та юридичних осіб третіх країн в ЄС згідно з положеннями двосторонніх угод між іншими державами та ЄС. 3. Правове становище громадян третіх країн, що є членами сім'ї громадянина ЄС. 4. Правове становище громадян третіх країн, що с працівниками компаній, зареєстрованих в ЄС. 5. Реформа законодавства Європейського Союзу щодо статусу громадян третіх країн 6. Доступ українських фізичних та юридичних осіб до свобод Внутрішнього ринку ЄС згідно з Угодою про асоціацію між Україною і ЄС. 7. Правові аспекти визначення та захисту прав іноземців та осіб без громадянства, які підлягають видворенню відповідно до права ЄС.
5	**Тема 5:** Спільна європейська система притулку (CEAS): загальні основи 1. Правове регулювання системи притулку в ЄС 2. Історія створення та етапи розвитку CEAS 3. Дублінський регламент: критерії визначення держави-члена, відповідальної за розгляд заяви про притулок. 4. Директива про процедури надання притулку та Директива про умови прийому (мінімальні стандарти ЄС). 5. Новий Пакт ЄС про міграцію та притулок (посилення солідарності та прикордонних процедур).

6	**Тема 6** Механізм тимчасового захисту в ЄС 1. Поняття та суть тимчасового захисту людини в ЄС 2. Директива про тимчасовий захист 2001/55/ЄС: історичний контекст, мета та умови активації. 3. Імплементаційне рішення Ради ЄС 2022 року щодо українців: обсяг прав (проживання, працевлаштування, освіта, медична допомога). 4. Проблеми переходу від статусу тимчасового захисту до інших міграційних статусів (національні дозволи, притулок).
7	**Тема 7:** Поняття та правова природа захисту біженців у ЄС 1. Теоретико-правові аспекти поняття біженця. 2. Директива про кваліфікацію: критерії визнання особи біженцем відповідно до Женевської конвенції 1951 року в контексті права ЄС. 3. Права та обов'язки біженців в Європейському Союзі. 4. Субсидіарний захист: підстави надання (реальний ризик серйозної шкоди). 5. Застереження про виключення зі статусу біженця та припинення захисту.
8	**Тема 8:** Судовий захист прав фізичних осіб ЄС 1. Роль Суду Справедливості ЄС у формуванні міграційного права 2. Преюдиціальні запити за ст. 267 ДФЄС в контексті захисту прав в ЄС. 3. Право на ефективний засіб правового захисту (ст. 47 Хартії) у справах про притулок та видворення. 4. Взаємодія судів: Суду ЄС та Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) у питаннях міграції та захисту від нелюдського поводження

Тематика практичних занять з переліком питань

№ з/п	Назва теми
1	**Тема1.1 Правовий статус людини та громадянина в Європейському Союзі: загальна характеристика** 1. Історичні етапи становлення інституту прав людини в Європейському Союзі 2. Поняття та зміст правового статусу фізичної особи в Європейському Союзі 3. Джерела правового регулювання статусу людини в Європейському Союзі. 4. Хартія основних прав ЄС як фундамент захисту прав людини в Союзі. 5. Хартія основних прав ЄС та Європейська конвенція з прав людини: особливості співвідношення в контексті захисту прав фізичних осіб 6. Особливості національного права держав-членів та права ЄС щодо правового статусу людини та громадянина в ЄС

	Задача. Громадянин А. країни, що не входить до ЄС, подав позов проти національного органу держави-члена ЄС через відмову у наданні дозволу на об'єднання сім'ї. Сформулюйте юридичну позицію позивача згідно Хартії основних прав ? Чи правомірні дії національного органу держави-члена ЄС ?
2	**Тема 2.Інститут громадянства в ЄС: особливості набуття та припинення** 1. Історичні етапи розвитку інституту громадянства Європейського Союзу 2. Місце та роль Маастрихтського та Лісабонського договорів у формуванні інституту громадянства ЄС 3. Поняття, ознаки та правова сутність громадянства ЄС 4. Правове регулювання інституту громадянства в ЄС. 5. Принципи громадянства ЄС: • принцип похідної природи громадянства ЄС та його субсидіарності до громадянства держав-членів; • принцип рівності громадян ЄС на наднаціональному рівні; • принцип недискримінації громадян за ознакою національного громадянства (державною належністю); • принцип участі громадян у функціонуванні Союзу; • принцип гарантованості прав громадян ЄС через організаційно-правові механізми Європейського Союзу та держав-членів. 6. Правові механізми набуття громадянства ЄС 7. Особливості втрати, виходу та позбавлення громадянства ЄС 8. Юридичні наслідки припинення громадянства ЄС в результаті Brexit **Завдання.** Проаналізуйте прецедентну практика Суду ЄС: справи *Rottmann*, *Ruiz Zambrano*, *Tjebbes* та обґрунтуйте власну позицію по справі.
3	**Тема 3. Права та свободи громадян ЄС та гарантії їх забезпечення** 1. Поняття прав та свобод громадян ЄС 2. Класифікація прав та свобод громадян ЄС 3. Право на вільне пересування та проживання в межах території держав-членів 4. Електоральні права громадян Європейського Союзу 5. Право громадянської ініціативи громадян ЄС 6. Право на захист дипломатичних представництв та консульських установ на території третьої держави 7. . Право на звернення до інституцій, органів та агенцій Європейського Союзу 8. Механізм забезпечення прав громадян Європейського Союзу
4	**Тема 4. Правовий статус іноземців (громадян третіх) країн в ЄС** 1. Поняття іноземців та громадян третіх країн в ЄС 2. Джерела правового регулювання статусу іноземців в ЄС 3. Категорії громадян третіх країн та їхній правовий статус 4. Легальна міграція та розмежування компетенцій: як основа спільної міграційної політики ЄС. 5. Правовий статус працівників компаній, що зареєстровані в ЄС. 6. Правові аспекти видворення третіх осіб в ЄС

5	**Тема 5. Спільна європейська система притулку (CEAS) та Дублінський механізм** 1. Спільна європейська система притулку: історія становлення та розвитку. 2. Дублінська система (Регламент № 604/2013) 3. Мінімальні стандарти умов прийому шукачів притулку в ЄС 4. Пакт про міграцію та притулок (2024) 5. Захист шукачів притулку від нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження.
6	**Тема 6. Механізм тимчасового захисту в ЄС та правовий статус українців** 1. Історичні передумови прийняття, мета та правові інструменти реагування на масовий приплив переміщених осіб. 2. Поняття та суть тимчасового захисту людини в ЄС 3. Директива про тимчасовий захист 2001/55/ЄС: історичний контекст, мета та умови активації. 4. Імплементаційне рішення Ради (ЄС) 2022/382; суб'єктний склад осіб, які підпадають під захист (громадяни України та окремі категорії громадян третіх країн)
7	**Тема 7. Поняття та правова природа захисту біженців у ЄС** 1. Директива про кваліфікацію (2011/95/ЄС): Імплементація та розширення стандартів Женевської конвенції 1951 року в правопорядок ЄС. 2. Поняття «біженець»: Обґрунтованість побоювань, суб'єкти переслідування (державні та недержавні) та відсутність внутрішнього захисту. 3. Аналіз підстав переслідування: раса, релігія, національність, належність до певної соціальної групи (зокрема за ознакою гендеру чи сексуальної орієнтації), політичні думки. 4. Стандарт доказування та оцінка фактів: Застосування ст. 4 Директиви 2011/95/ЄС при оцінці особистих заяв та інформації про країну походження. 5. Правова природа субсидіарного захисту біженців в ЄС
8	**Тема 8. Судовий захист прав людини та громадянина в ЄС** 1. Право на ефективний засіб правового захисту 2. Преюдиціальні запити за ст. 267 ДФЄС в контексті захисту прав в ЄС. 3. Доктрина процесуальної автономії: основні аспекти 4. Принцип невидворення осіб в ЄС. 5. Взаємодія судів: Суду ЄС та Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) у питаннях міграції та захисту від нелюдського поводження

Індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ) *

№ п/п	Назва теми
1.	Тимчасовий захист для громадян України в ЄС
2.	Правовий статус громадян третіх країн (легальна міграція та інтеграція) в ЄС
3.	Інститут біженців в Європейському Союзі
4.	Спільна європейська система притулку (CEAS): основи та реформування
5.	Позасудовий механізм захисту прав людини в ЄС
6.	Судовий захист прав громадян ЄС
7.	Громадянство Європейського Союзу : правові аспекти набуття, зміни та припинення
8.	Свобода пересування та проживання громадян ЄС і членів їхніх сімей
9.	Реалізація принципу *non-refoulement* (неповернення) фізичних осіб в юриспруденції Суду ЄС та ЄСПЛ
10.	Європейський інституту прав людини: історія та сучасність

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни визначається викладачем, з урахуванням специфіки дисципліни.

Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом і виконується в позааудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні навчитися самостійно мислити, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опановувати практичні навички прийняття правових рішень. Відповіді на питання повинні бути законспектовані, їхнє викладення має бути стислим і чітким, обов'язковими є посилання на використані джерела. Форма контролю самостійної роботи – перевірка конспекту або обговорення на семінарському занятті. Питання, відведені для самостійної роботи, виносяться на поточний, модульний і підсумковий семестровий контроль.

З метою самостійного визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу студентам пропонуються питання для самоконтролю набутих знань.

№ п/п	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	К-сть год.
1.	Еволюція та правова природа статусу фізичної особи в праві ЄС.	Охарактеризуйте: Становлення та розвито правого статусу індивіда в праві ЄС Джерела права ЄС про правовий статус фізичних осіб: Хартія основних прав ЄС: Структура, юридична сила (ст. 6 ДЄС) та сфера застосування (ст. 51) при визначенні прав і свобод особи. Взаємодія права ЄС, Європейської конвенції з прав людини (ЄКПЛ) та Женевської конвенції про статус біженців 1951 року.	1 1

2.	Інститут громадянства в ЄС: основні аспекти	Розкрийте: Становлення та еволюція інституту громадянства Європейського Союзу Поняття та природа громадянства ЄС. Принципи громадянства ЄС. Політичні та інші права, обов'язки громадян ЄС Правові аспекти набуття та припинення громадянства ЄС. Особливості втрати громадянства ЄС внаслідок Brexit .	1 1
3.	Права громадян ЄС та гарантії їх забезпечення	Проаналізуйте: Поняття прав та свобод громадян ЄС Класифікація прав та свобод громадян ЄС Право на вільне пересування та проживання в межах території держав-членів Електоральні права громадян Європейського Союзу Право громадянської ініціативи громадян ЄС Право на захист дипломатичних представництв та консульських установ на території третьої держави . Право на звернення до інституцій, органів та агенцій Європейського Союзу Механізм забезпечення прав громадян Європейського Союзу	1 1
4.	Правовий статус іноземців та громадян третіх країн в ЄС	Охарактеризуйте: Правове регулювання прав громадян третіх країн на Внутрішньому ринку Європейського Союзу Правове становище фізичних та юридичних осіб третіх країн в ЄС згідно з положеннями двосторонніх угод між іншими державами та ЄС. Правове становище громадян третіх країн, що є членами сім'ї громадянина ЄС. Правове становище громадян третіх країн, що с працівниками компаній, зареєстрованих в ЄС. Реформа законодавства Європейського Союзу щодо статусу громадян третіх країн Доступ українських фізичних та юридичних осіб до свобод Внутрішнього ринку ЄС згідно з Угодою про асоціацію між Україною і ЄС.	1 1
5.	Спільна європейська система притулку (CEAS): основи та реформування	Розкрийте: Спільна європейська система притулку: історія становлення та розвитку. Дублінська система (Регламент № 604/2013) Мінімальні стандарти умов прийому шукачів притулку в ЄС Пакт про міграцію та притулок (2024) Захист шукачів притулку від нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження	11
6.	Механізм тимчасового захисту в ЄС	Розкрийте: Історичні передумови прийняття, мета та правові інструменти реагування на масовий приплив переміщених осіб. Поняття та суть тимчасового захисту людини в ЄС	11

		Директива про тимчасовий захист 2001/55/ЄС: історичний контекст, мета та умови активації. Імплементаційне рішення Ради (ЄС) 2022/382; суб'єктний склад осіб, які підпадають під захист (громадяни України та окремі категорії громадян третіх країн)	
7.	Поняття та правова природа захисту біженців у ЄС	Охарактеризуйте: Директива про кваліфікацію (2011/95/ЄС): Імплементація та розширення стандартів Женевської конвенції 1951 року в правопорядок ЄС. Поняття «біженець»: Обґрунтованість побоювань, суб'єкти переслідування (державні та недержавні) та відсутність внутрішнього захисту. Аналіз підстав переслідування: Раса, релігія, національність, належність до певної соціальної групи (зокрема за ознакою гендеру чи сексуальної орієнтації), політичні думки. Стандарт доказування та оцінка фактів: Застосування ст. 4 Директиви 2011/95/ЄС при оцінці особистих заяв та інформації про країну походження. Правова природа субсидіарного захисту біженців в ЄС	11
8.	Судовий захист прав фізичних осіб ЄС	Проаналізуйте: Роль Суду Справедливості ЄС у формуванні міграційного права Преюдиціальні запити за ст. 267 ДФЄС в контексті захисту прав в ЄС. Право на ефективний засіб правового захисту (ст. 47 Хартії) у справах про притулок та видворення. Взаємодія судів: Суду ЄС та Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) у питаннях міграції та захисту від нелюдського поводження	11

Критерії до самостійної роботи студента

Самостійна робота оцінюється за результатами перевірки письмових матеріалів (конспектів, аналізу рішень ЄС, глосаріїв тощо) та загального тесту з питань, винесених на самостійне опрацювання: повне, структуроване, аргументоване виконання всіх завдань з використанням обов’язкової і додаткової літератури та практики ЄС, правильними посиланнями і логічними висновками оцінюється максимально (6 балів); достатньо повне розкриття основних питань з незначними неточностями — 5 балів; загалом правильне, але поверхневе викладення без глибокого аналізу — 4 бали; фрагментарне і недостатньо аргументоване виконання — 3 бали; часткове, формальне опрацювання з суттєвими помилками — 2 бали; відсутність роботи, плагіат або повна невідповідність завданню — 0 балів.

Методи навчання

Викладання засноване на тісній взаємодії між викладачем та здобувачем із використанням інтерактивних методів з тим, щоб допомогти студентам розвивати аналітичні навички, здатність до логічно-обґрунтованої аргументації та розуміння міжнародно-правових аспектів з позицій доктрини та принципу верховенства права. Під час лекційних занять, в основному, використовуються пояснювально-ілюстративний, пізнавально-пошуковий та інтерактивний методи навчання і викладання: пояснення нового матеріалу, що має проблемний характер, у формі повідомлень, дискусій, консультацій, розв’язання ситуативних завдань, із застосуванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій; організація

лекції у формі, коли студенти можуть аргументовано висловлювати свої погляди та аналізувати позиції різних країн, демонстрація презентацій, інтерактивних платформ, віртуальних екскурсій до європейських інституцій тощо з тематики лекційного заняття.

Поєднання компетентнісного та інтерактивного підходів становить основу організації та проведення практичних занять з дисципліни. Використовується індивідуальна або групова робота, що передбачає колоквіуми, дебати, розв'язання реальних кейсів, завдань, які вимагають збору, систематизації та аналізу інформації з національних і міжнародних джерел, її міжнародно-правової оцінки. Окрім цього, застосовується метод використання інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема демонстрація презентацій, доповідей, рефератів, есе, колективна робота з нормативною базою.

Система контролю та оцінювання

Методи контролю

Поточний контроль здійснюється на практичних заняттях шляхом усного та письмового опитування, бліц-опитування, перевірки конспектів самостійної роботи, виконання тестових завдань (у тому числі загальних тестів з питань, винесених на самостійне опрацювання), розв'язання кейсів, аналізу рішень ЄС, підготовки есе, рефератів, глосаріїв, схем і презентацій. Оцінювання проводиться за чіткими критеріями з урахуванням повноти, аргументованості, самостійності та правильності посилань на джерела.

Підсумковий контроль проводиться у формі усного заліку. Результати поточного контролю (максимум 50 балів) та екзамену (максимум 50 балів) сумуються і переводяться у національну шкалу та шкалу ЄКТС відповідно до затвердженої системи оцінювання.

Форми проведення занять: лекції, практичні заняття. Організація роботи слухачів передбачає понятєво-категоріальний масив з кожної теми, контрольні питання та самостійні завдання, роботу з науковою літературою, а також розв'язання проблемних ситуацій та дослідно-творчих завдань.

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- тестування за принципами ЗНО на основі комп'ютерних технологій(стандартизовані тести);
- контрольні роботи;
- реферати;
- есе;
- дайджести;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль: здійснюється на заняттях шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц-опитування; письмових самостійних робіт (есе, рефератів, написання тематичних глосаріїв тощо); ведення термінологічного словника; виконання практичних (індивідуальних та групових) завдань; підготовки та захисту відповідних схем, таблиць, діаграм, графіків; розв'язання кейсів з практичних завдань та задач-казусів; аналізу та обґрунтування (чи заперечення) судових рішень; взаємоконтролю магістрів у парах та малих групах; самоконтролю тощо.

Форма підсумкового контролю: усний залік.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання індивідуальних завдань.

Усний виступ та виконання письмового завдання, під час практичного заняття, тестування з теми практичного заняття	Критерії оцінювання
6 балів	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
5 балів	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
4 бали	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
3 бали	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичнихзавдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
2 бал	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.
0 балів	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

Доповнення виступу:

2 бали – отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власніаргументи щодо основних положень даної теми.

1 бал отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнюєзміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Суттєві запитання до доповідачів:

2 бали отримують студенти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

1 бал отримують студенти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагаютьдодаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Експрес-контроль:

2 бали нараховуються студентам, які вільно володіють усім навчальним матеріалом,орієнтуються в темі та аргументовано висловлюють свої думки.

1 бал отримують студенти, які частково володіють матеріалом та можуть окреслитилише деякі проблеми теми.

Ведення опорного конспекту лекції:

Опорний конспект лекції (ОКЛ) – вид навчально-методичного посібника, в якому стисло і системно викладено основний теоретичний матеріал у формі основних понять і положень, що структурно й логічно пов'язані між собою. Дані поняття та положення є лишеопорними сигналами, вони вимагають пояснень і визначень, що мають записати студенти під час лекції. Його ведення сприяє системному і глибокому засвоєнню навчального матеріалу, дозволяє простежити структурні зв'язки між різними поняттями, положеннями,концепціями, проблемами, теоріями тощо.

Кожен студент повинен мати ОКЛ на лекціях і вести в ньому записи власноруч. Підчас аудиторної роботи з ОКЛ студенти записують основні тези лекції та пояснення викладача у визначеному в конспекті полі. Під час самостійної роботи рекомендується доповнити записи лекції та завершити виконання завдань, що були зазначені в Робочій програмі навчальної дисципліни.

2 бали нараховуються студентам, які в повному обсязі самостійно і творчо опрацювали всі питання лекції і вільно володіють її змістом.

1 бал нараховується студентам, які опрацювали лише окремі питання лекції і не достатньо вільно володіють її змістом.

Підготовка творчих завдань(есе, дайджест):

Есе – це самостійна творча робота, де у вільній формі висловлюються особисті думки на тему, передбачену Робочою програмою навчальної дисципліни. Головна мета есе - це самостійне розкриття студентом на підставі опрацьованого матеріалу теми, проблеми,питання.

Дайджест – це добір уривків з різних джерел на певну тематику. У форматі дайджестів можна зробити системний аналіз будь-якого теоретичного положення, розкритирізні точки зору на будь-яку проблему, тему, питання та зробити узагальнюючі висновки.

2бали отримують студенти, які можуть виокремити з різних джерел основні положення, структурно об'єднати їх, коротко проаналізувати кожне з них та зробити ґрунтовні узагальнюючі висновки.

1 бал отримують студенти, які в цілому правильно виокремили основні положеннякожного з джерел, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків.

Ведення конспекту першоджерел:

2 бали отримують студенти, які опрацювали всю необхідну обов'язкову літературу,засвоїли її основні теоретичні положення, вміють їх пояснити і розтлумачити. **1 бал** отримують студенти, котрі опрацювали не всю необхідну літературу, не завжди розуміють її вихідні теоретичні положення, поверхово їх пояснюють.

Критерії підсумкового контролю

Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр, що здійснюється в університеті у формі заліку. На підсумковий семестровий контроль виносяться питання, задачі, ситуаційні завдання тощо, що передбачають перевірку розуміння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу дисципліни в цілому та рівня сформованості відповідних компетентностей після опанування курсу. Підсумковий семестровий контроль оцінюється від 0 до 100 балів і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС:

– здобувачам вищої освіти, які повністю оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, можуть дати відповіді на всі питання курсу, опанували рекомендовану літературу, виставляють оцінку **А**. При цьому оцінку – 100 балів (за

шкалоюЧНУ ім. Ю.Федьковича), як виняток, можуть отримати тільки здобувачі вищої освіти, які, крім відмінних знань за програмою дисципліни, виявили активність в науково-дослідній роботі за тематикою курсу, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях тощо;

– здобувачам вищої освіти, які оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, проте у відповідях допустили незначні неточності, ставлять оцінку **B**;

– здобувачам вищої освіти, які в основному оволоділи програмою навчальної дисципліни на продуктивному рівні, проте у відповідях допускають несуттєві помилки, ставлять оцінку **C**;

– здобувачам вищої освіти, які показали задовільні результати оволодіння Робочоюпрограмою навчальної дисципліни на репродуктивному рівні й при відповідях допускаютьпомилки, ставлять оцінку **D**;

– здобувачам вищої освіти, які виявили мінімально достатній рівень знань з дисципліни, необхідний для продовження навчання, вивчили основні терміни курсу та орієнтуються в матеріалі базового підручника, ставлять оцінку **E**.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами вивчення дисципліни отримали незадовільні оцінки **FX** або **F**, повинні додатково виконати індивідуальні завдання для підвищення рівня своїх знань і при оцінці FX повторно перескласти підсумковий контроль,а при оцінці F пройти повторний курс вивчення дисципліни зі складанням підсумкового контролю.

Підсумкова оцінка, як показник результатів вивчення навчальної дисципліни, складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання – **50 балів** та підсумкового модуль – контролю (екзамен) – **50 балів,** за **100-бальною університетською шкалою.**

Розподіл балів, які отримують студенти

	Поточне оцінювання (*аудиторна та самостійна робота*)							Кількість балів	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2				
Т1	Т2	Т3	Т4		Т5	Т6	Т7	Т8	50	100
4	8	7	6		6	7	6	6		

Т1, Т2 ... Т8 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Історичні етапи становлення інституту прав людини в Європейському Союзі
2. Поняття та зміст правового статусу фізичної особи в Європейському Союзі
3. Джерела правового регулювання статусу людини в Європейському Союзі.
4. Хартія основних прав ЄС як фундамент захисту прав людини в Союзі.
5. Хартія основних прав ЄС та Європейська конвенція з прав людини: особливості співвідношення в контексті захисту прав фізичних осіб
6. Особливості національного права держав-членів та права ЄС щодо правового статусу людини та громадянина в ЄС
7. Становлення та еволюція інституту громадянства Європейського Союзу
8. Поняття та природа громадянства ЄС.
9. Принципи громадянства ЄС.
10. Політичні та інші права, обов'язки громадян ЄС
11. Правові аспекти набуття та припинення громадянства ЄС.
12. Особливості втрати громадянства ЄС внаслідок Brexit
13. Поняття прав та свобод громадян ЄС
14. Класифікація прав та свобод громадян ЄС
15. Право на вільне пересування та проживання в межах території держав-членів
16. Електоральні права громадян Європейського Союзу
17. Право громадянської ініціативи громадян ЄС
18. Право на захист дипломатичних представництв та консульських установ на території третьої держави
19. Право на звернення до інституцій, органів та агенцій Європейського Союзу.
20. Правове регулювання прав громадян третіх країн на Внутрішньому ринку Європейського Союзу
21. Правове становище фізичних та юридичних осіб третіх країн в ЄС згідно з положеннями двосторонніх угод між іншими державами та ЄС.
22. Правове становище громадян третіх країн, що є членами сім'ї громадянина ЄС.
23. Правове становище громадян третіх країн, що с працівниками компаній, зареєстрованих в ЄС.
24. Реформа законодавства Європейського Союзу щодо статусу громадян третіх країн
25. Доступ українських фізичних та юридичних осіб до свобод Внутрішнього ринку ЄС згідно з Угодою про асоціацію між Україною і ЄС.
26. Правові аспекти визначення та захисту прав іноземців та осіб без громадянства, які підлягають видворенню відповідно до права ЄС
27. Механізм забезпечення прав громадян Європейського Союзу.
28. Свобода вираження поглядів та право на інформацію у праві ЄС.
29. Спільна європейська система притулку: історія становлення та розвитку.
30. Дублінська система (Регламент № 604/2013)
31. Мінімальні стандарти умов прийому шукачів притулку в ЄС
32. Пакт про міграцію та притулок (2024)
33. Захист шукачів притулку від нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження.
34. Поняття та суть тимчасового захисту людини в ЄС
35. Директива про тимчасовий захист 2001/55/ЄС: історичний контекст, мета та умови активації.
36. Імплементаційне рішення Ради ЄС 2022 року щодо українців: обсяг прав (проживання, працевлаштування, освіта, медична допомога).
37. Проблеми переходу від статусу тимчасового захисту до інших міграційних статусів (національні дозволи, притулок).
38. Теоретико-правові аспекти поняття біженця.
39. Директива про кваліфікацію: критерії визнання особи біженцем відповідно до Женевської конвенції 1951 року в контексті права ЄС.
40. Права та обов'язки біженців в Європейському Союзі.
41. Субсидіарний захист: підстави надання (реальний ризик серйозної шкоди).
42. Застереження про виключення зі статусу біженця та припинення захисту.
43. Право на ефективний засіб правового захисту

44. Преюдиціальні запити в контексті захисту прав в ЄС.
45. Принцип невидворення осіб в ЄС.
46. Взаємодія судів: Суду ЄС та Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) у питаннях міграції та захисту від нелюдського поводження

Зарахування результатів неформальної освіти

Зарахування результатів неформальної освіти здійснюється на основі Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти - https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/poriadok-vyznannia-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-taabo-informalnoi-osvity

Індивідуальна траєкторія здобувача вищої освіти у процесі вивченні навчальної дисципліни також реалізується через участь у неформальній/інформальній освіті.

Додатково 3 бали здобувач може отримати за проходження онлайн-курсів на освітній платформі Prometheus, зокрема наступних:

Європейська зовнішня політика: просто про складне
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+EUFP101+2019_T3
Перемовини про вступ України до ЄС
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:ANTS+INEU101+2024_T2
Україна на шляху до ЄС
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+UAEU101+2023_T2
Європейський зелений курс (ЄЗК) та Україна
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+GREEN101+2023_T1

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Гончаров В. В. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник для підготовки до ЄФВВ. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 300 с.
2. Гончаров, В. Заборона дискримінації: питання законодавчого закріплення та застосування в Україні. Wrocławsko-Lwowskie Zeszyty Prawnicze. 2021. № 12. С. 157–167.
3. Захист прав людини в сучасному міжнародному та європейському праві : навч.-метод. посібник / Х. Бехруз, А. Гриб [та ін.] ; за ред. Х. Бехруз; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2023.– 62 с.– (Серія: навчально-методичні посібники). URL: https://hdl.handle.net/11300/27334; DOI: 10.32837/11300.27334
4. Бурменська Н.Л. Поняття і правова природа принципу заборони зловживання правом : дис. канд. юрид. наук : 12.00.01.Київ, 2021. 247 с.
5. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу 2010С 8301) URL:www.minjust.gov.uafile23491.PDF
6. Хартія ЄС про основоположні права від 07.12.2000 р. URL: https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=EN.
7. Право Європейського Союзу: Навчальний посібник. За заг. ред. Р.А. Петрова. 2е вид. К.: Істина, 2024. 376с.
8. Лазарєв В.В., Жидовцева О.А. Щодо наукової дискусії про юридичну природу зловживання правом. Право і безпека. 2021. № 80 (1). С. 151–155. DOI: https://doi.org/10.32631/pb.2021.1.21.
9. Craig P., Gráinne de Búrca EU Law: Text, Cases, and Materials UK Version (7th edn), Oxford University Press, 2020, 1440p.
10. Chalmers D., Davies G., Monti G., Heyvaert V. European Union Law: Text and Materials

(5th ed.). Cambridge : Cambridge University Press, 2024. 1232 p.
11. Schütze R. European Union Law (3rd ed.). Oxford University Press, 2021. 1104 p.

Додаткова:

1. Дір І. Ю. Основні договори Європейського Союзу. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право. 2024. Т. 1. № 81. С. 263-268.
2. Право Європейського Союзу: основи теорії : підручник / Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк, І. В. Яковюк та ін.; за заг. ред. І. В. Яковюка. Харків : Право, 2021. 360 с.
3. Правові цінності Європейського Союзу : навч. посіб.; МОН України, Держ. ун-т «Житомир. політехніка». – Харків : Право, 2023. – 116 с.
4. Перепьолкін С. М. Митне право Європейського Союзу: історія становлення. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. 2021. № 3 (95). С. 38-48.
5. Шульга А. М., Передерій О. С., Григоренко Є. І. Чинники формування та трансформації правопорядку Європейського Союзу: теоретико-правовий аспект. Вісник Маріупольського державного університету. Серія «Право». 2023. № 5. С. 69-76.
6. Ховпун О. С., Домбровська О. В. Принципи права Європейського Союзу: сучасне визначення. Право і суспільство. 2022. № 5. С. 292-297.
7. Quénivet N. N. R., Dadomo C. European Union Law. UK : Hall and Stott Publishing Limited, 2020. 480 p.

Інформаційні ресурси

1. http://www.europa.eu.int
2. http://eu-directory.ea-ua.info - Довідник з євроінтеграції3.http://europa.eu.int - Веб-портал Europa (Європа)
4. http://ukraine-eu.mfa.gov.ua - Представництво України при Європейському Союзі5.http://www.delukr.cec.eu.int - Представництво Європейської Комісії в Україні 6. 7.http://www.eurolib.kiev.ua/ua/ - Віртуальна бібліотека з європейської інтеграції 8.http://www.europa.dovidka.com.ua - Глосарій термінів Європейського Союзу 9Представництво України при ЄС: http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/
10. Державний департамент з питань адаптації законодавства Міністерства юстиції України:http://www.sdla.gov.ua/

Політика академічної доброчесності

Освітня діяльність (викладача і студента) під час вивчення навчальної дисципліни ґрунтується на принципах співробітництва та академічної доброчесності. Очікується, що роботи студентів будуть оригінальним дослідженням чи міркуванням й об'єктивно оцінені викладачем.

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/;
- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича»: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/;
- «Політикою використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича»: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-

chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/.

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.